Lietas Nr. A420353212
Lietas arhīva Nr. AA43-0211-14/12

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā
15.aprīlī

2014.gada

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:

tiesnese referente I.Meldere, tiesneses Dz.Amerika un A.Kovaļevska

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. B/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta, ar kuru /pers. B/ tiktu piešķirta sociālā palīdzība dzīvokļa parāda apmaksas veidā, izdošanu, sakarā ar /pers. B/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2012.gada 10.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. B/ (turpmāk – pieteicēja) 2011.gada 19.septembrī vērsās Rīgas Sociālajā dienestā un lūdza palīdzēt apmaksāt dzīvokļa parādu Ls 318,43 apmērā.

Ar Rīgas Sociālā dienesta 2011.gada 18.oktobra lēmumu Nr.RSD-11-6648-ap (turpmāk – Sākotnējais lēmums) pieteicējai atteikts piešķirt dzīvokļa pabalstu palielinātā apmērā dzīvokļa parāda nomaksai.

Nepiekrītot Sākotnējam lēmumam, pieteicēja to apstrīdēja.

[2] Ar Rīgas domes Labklājības departamenta (turpmāk arī atbildētājs) 2011.gada 17.novembra lēmumu Nr.DL-11-530-ap (turpmāk – Lēmums) Sākotnējais lēmums atstāts negrozīts.

Lēmumā norādīts, ka 2008.gada 16.janvārī starp Rīgas Sociālo dienestu, dzīvokļu īpašnieku biedrību "Lāčplēsis" un pieteicēju tika noslēgts trīspusējais līgums, kas paredzēja, ka līdz 2008.gada 31.martam Rīgas Sociālais dienests palīdzēs pieteicējai apmaksāt parādu par dzīvokļa īri un komunālajiem pakalpojumiem Ls 351,83 apmērā. No 2008.gada 1.janvāra pieteicējai ir piešķirts pabalsts daļējai dzīvokļa īres un komunālo pakalpojumu apmaksai. Tā kā pieteicējas vidējie ienākumi ir Ls 124,17 mēnesī, pieteicējai pašai par dzīvokļa īri un komunālajiem pakalpojumiem ir jāmaksā Ls 34,17 mēnesī. Pieteicēja savu maksājumu daļu par dzīvokli nemaksā pilnā apmērā, tādēļ pieteicējai no jauna ir izveidojies parāds par dzīvokļa īri un komunālajiem pakalpojumiem.

Tā kā Rīgas Sociālais dienests jau vienreiz ar pieteicēju ir noslēdzis trīspusējo līgumu un dzīvokļa parādu apmaksājis, atkārtoti apmaksāt dzīvokļa parādu iestāde nevar – to neparedz normatīvie akti.

[3] Nepiekrītot Lēmumam, pieteicēja to pārsūdzēja, iesniedzot pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā.

Pieteicēja pieteikumā norāda, ka parāds par dzīvokļa īri un komunālajiem maksājumiem izveidojās, jo slimības dēļ bija nepieciešams iegādāties ledusskapi un veļas mašīnu. Pieteicējai nav radinieku, kuri varētu palīdzēt, vienīgie ienākumi ir pensija Ls 124 apmērā, pieteicēja parādu samaksāt nevar.

Pieņemot Lēmumu, nav ņemti vērā pieteicējas paskaidrojumi. Rīgas domes 2004.gada 17.februāra saistošie noteikumi Nr.56 "Par dzīvokļa pabalstu Rīgas iedzīvotājiem" (turpmāk – saistošie noteikumi Nr.56) un 2007.gada 3.jūlija saistošie noteikumi Nr.84 "Noteikumi par Rīgas pilsētas pašvaldības sociālajiem pabalstiem" (turpmāk – saistošie noteikumi Nr.84) nav taisnīgi.

[4] Paskaidrojumā par pieteikumu Rīgas domes Labklājības departaments norādījis, ka pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz Lēmumā minētajiem apsvērumiem.

[5] Ar Administratīvās rajona tiesas 2012.gada 10.maija spriedumu pieteikums noraidīts. Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Izskatot pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, tiesai jāpārbauda, vai pieteicējam atbilstoši lietā konstatētajiem apstākļiem ir vai nav tiesības uz labvēlīgu administratīvo aktu. Turklāt lieta jāizskata atbilstoši lietas izskatīšanas laikā konstatētajiem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem (*sk. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta (turpmāk – Augstākā tiesa) 2009.gada 11.decembra sprieduma lietā Nr.SKA-345/2009 10.punktu, 2010.gada 2.jūlija sprieduma lietā Nr.SKA-302/2010 8.punktu*). Tomēr no šī vispārīgā principa ir izņēmumi.

Proti, Augstākā tiesa ir atzinusi, ka, lemjot par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, tiesai parasti jāvērtē spēkā esošā tiesību norma, taču uz sociālajās tiesībās noteikto labumu gūšanu attiecas izņēmums, proti, sociālo tiesību jomā tiesiskās situācijas maiņa

neietekmē tiesības, kuras personai bija brīdī, kad tā ar iesniegumu par labuma saņemšanu vērsās iestādē (*sk. Augstākās tiesas 2007.gada 8.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-431/2007 14.punktu, 2009.gada 6.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-334/2009 11.punktu*).

[5.2] Tas nozīmē, ka vispārīgi, pārbaudot prasījuma pamatotību lietā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, tiesai būtu jāpiemēro tiesību normas, kas ir spēkā lietas iztiesāšanas laikā. Taču lietās par sociālajās tiesībās paredzēto labumu iegūšanu tiesai pieteicēja tiesības uz attiecīgā labuma gūšanu ir jāvērtē pēc tām tiesību normām, kuras bija spēkā, kad persona sākotnēji vērsās iestādē ar iesniegumu par prasītā labuma (statusa, pabalsta) saņemšanu.

Konkrētajā gadījumā pieteicēja ar lūgumu apmaksāt dzīvokļa parādu iestādē vērsās 2011.gada 19.septembrī. Tādēļ tiesa piemērojusi tās tiesību normas, kas bija spēkā brīdī, kad pieteicēja vērsās iestādē.

[5.3] Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35.panta pirmā daļa noteic, ka pašvaldība no pamatbudžeta izmaksā pabalstu garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanai un dzīvokļa pabalstu. Savukārt šā panta piektā daļa noteic, ka dzīvokļa pabalsta apmēru, izmaksas kārtību un personas, kuras ir tiesīgas saņemt šo pabalstu, reglamentē pašvaldības saistošajos noteikumus.

Uz minēto normu pamata izdoti saistošie noteikumi Nr.56, kuri noteic Rīgas pašvaldības pabalsta dzīvojamās telpas īres maksas un maksas par pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvojamās telpas lietošanu, segšanai piešķiršanas un aprēķināšanas kārtību (noteikumu 1.1.punkts).

Atbilstoši šo saistošo noteikumu 1.2.punktam tiesības saņemt dzīvokļa pabalstu tostarp ir atsevišķi dzīvojošai personai, kas deklarējusi savu pamata dzīvesvietu Rīgas pilsētas administratīvajā teritorijā ne mazāk kā 12 mēnešus pirms pabalsta pieprasīšanas, dzīvo atbilstoši norādītajai adresei, ja vidējie ienākumi pēdējo trīs mēnešu laikā nepārsniedz Ls 250 atsevišķi dzīvojošai personai mēnesī.

Šo noteikumu 2.7.punkts paredz, ka Sociālajam dienestam ir tiesības piešķirt dzīvokļa pabalstu palielinātā apmērā parāda par īri un pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvojamās telpas lietošanu, pamatsummas nomaksai. Šis Sociālā dienesta lēmums ir pamats trīspusēja līguma "Par dzīvokļa parāda atmaksu" noslēgšanai.

Saistošo noteikumu Nr.56 3.nodaļā reglamentēta Sociālā dienesta līdzdalība dzīvokļa parāda nomaksā.

Noteikumu 3.1.punkts noteic, ka Sociālais dienests izskata iespēju palīdzēt nomaksāt dzīvokļa parādu valsts pensiju saņēmējiem, sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmējiem un ģimenēm ar nepilngadīgiem bērniem.

Noteikumu 3.3.punkts paredz, ka mēneša laikā pēc 1.pielikumā minēto dokumentu, kā arī izdevumus par īri un komunālajiem pakalpojumiem apliecinošu dokumentu saņemšanas sociālā darba speciālists izanalizē situāciju, veic pārrunas ar palīdzības pieprasītāju un nama apsaimniekotāju, sagatavo priekšlikumu lietas risinājumam, kā arī par iespējām pieņemt lēmumu par trīspusēja līguma "Par dzīvokļa parāda atmaksu" noslēgšanu.

Noteikumu 3.5.punkts noteic, ka atbilstoši Sociālā dienesta lēmumam sociālā darba speciālists organizē trīspusēja līguma noslēgšanu starp Sociālo dienestu, nama apsaimniekotāju un personu, kura noslēgusi īres vai apsaimniekošanas līgumu ar nama apsaimniekotāju.

Savukārt saistošo noteikumu Nr.56 3.10.punkts noteic, ka Sociālais dienests *var atkārtoti* noslēgt trīspusējo līgumu dzīvokļa parāda atmaksai, nosakot, ka palīdzības pieprasītājam pašam jāatmaksā parāds atbilstoši sastādītajam maksājumu parāda atmaksas grafikam.

No tiesību normām izriet, ka gadījumos, kad personai ir izveidojies dzīvokļa parāds, Sociālais dienests ir tiesīgs piešķirt dzīvokļa pabalstu palielinātā apmērā šā parāda nomaksai. Šādā gadījumā ir slēdzams trīspusējs līgums starp pabalsta saņēmēju, Sociālo dienestu un nama apsaimniekotāju.

Tāpat Sociālajam dienestam ir jāizvērtē iespēja palīdzēt nomaksāt dzīvokļa parādu īpašām personu grupām – valsts pensiju saņēmējiem, sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmējiem un ģimenēm ar nepilngadīgiem bērniem. Arī šajā gadījumā tiek slēgts trīspusējs līgums par dzīvokļa parāda atmaksu.

Savukārt *atkārtoti* šādu trīspusējo līgumu par dzīvokļa parāda atmaksu var slēgt tikai ar nosacījumu, ka palīdzības pieprasītājs pats samaksā parādu atbilstoši līgumā noteiktajam grafikam.

[5.4] No lietā esošajiem materiāliem konstatējams, ka 2008.gada 16.janvārī starp pieteicēju, Sociālo dienestu un Dzīvokļu īrnieku biedrību "Lāčplēsis" tika noslēgts trīspusējais līgums "Par dzīvokļa parāda apmaksu", kas paredzēja, ka līdz 2008.gada 31.martam Sociālais dienests palīdz apmaksāt parādu par dzīvokļa īri un komunālajiem pakalpojumiem Ls 351,83 apmērā (*lietas 43.-46.lapa*).

[5.5] Tiesa secinājusi, ka ar pieteicēju jau vienreiz ir bijis noslēgts trīspusējais līgums par dzīvokļa parāda apmaksu un Sociālais dienests jau vienreiz ir apmaksājis pieteicējas parādu par dzīvokli /adrese/. Tādējādi, ievērojot saistošo noteikumu Nr.56 3.10.punkta nosacījumus, Sociālais dienests vairs nevar apmaksāt dzīvokļa parādu pieteicējas vietā. Sociālais dienests var tikai noslēgt trīspusēju līgumu, paredzot, ka dzīvokļa parādu atmaksā pieteicēja.

[5.6] Sociālās tiesības, pie kurām pieder arī sociālā palīdzība, ir ļoti nozīmīgas, taču vienlaikus īpašas tiesības, jo šo tiesību īstenošana ir atkarīga no katras valsts ekonomiskās situācijas un pieejamiem resursiem. Tādējādi sociālā palīdzība netiek sniegta visiem, kas to vēlētos, bet tikai vadoties no noteikta dzīves apstākļu līmeņa. Attiecīgais dzīves apstākļu līmenis tiek noteikts ar normatīvo aktu. Tas, vai ar normatīvo aktu noteiktais līmenis ir vai nav pietiekams, ir valsts sociālās politikas, nevis tiesas izvērtēšanas jautājums. Tiesas kompetencē nav iejaukties šajā politikā un noteikt citu dzīves līmeņa standartu nekā to izdarījis likumdevējs (*sk. Augstākās tiesas 2007.gada 12.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-118/2007 13.punktu*).

Tātad valstij vai pašvaldībai, sniedzot sociālo palīdzību, ir jāvadās pēc tās rīcībā esošajiem resursiem. Tieši šo resursu pietiekamība vai nepietiekamība ir priekšnoteikums attiecīgam normatīvam regulējumam, ar kuru tiek noteikts to personu loks, kurām ir sniedzama sociālā palīdzība, kā arī sociālās palīdzības veidi un apmērs. Lai arī ir saprotams, ka katrā individuālā gadījumā persona var uztvert šo normatīvo regulējumu kā netaisnīgu, ir jārēķinās, ka valstij un pašvaldībai ir jānodrošina sociālās palīdzības sniegšana ievērojamam personu skaitam. Nepamatoti piešķirot normatīvajos aktos neparedzētu sociālo palīdzību, tiek samazināti tie resursi, kas ir paredzēti citām personām, kuras atbilst normatīvajos aktos noteiktajiem kritērijiem sociālās palīdzības saņemšanai.

[5.7] Tiesa atzinusi, ka konkrētajā gadījumā no tiesību normām neizriet pieteicējas tiesības un secīgi arī Sociālā dienesta pienākums piešķirt pieteicējai pabalstu dzīvokļa parāda apmaksai, ja ar pieteicēju jau iepriekš bijis noslēgts trīspusējs līgums par dzīvokļa parāda atmaksu.

[6] Par Administratīvās rajona tiesas 2012.gada 10.maija spriedumu pieteicēja iesniedza apelācijas sūdzību.

Apelācijas sūdzībā norādīts, ka tiesas secinājums, ka pieteicēja naudas līdzekļus iztērējusi nelietderīgi veļas mašīnas un ledusskapja iegādei, ir nepamatots, jo pieteicēja locītavu slimību dēļ bija spiesta tā rīkoties. Ja ir reimatoīda artrīta saasinājums, tad plaukstas kļūst saliektas un stīvas, un pieteicēja nevar ne tikai izmazgāt veļu ar rokām, bet arī nevar pagatavot ēdienu un atnest produktus no veikala.

[7] Paskaidrojumā par apelācijas sūdzību atbildētājs norādījis, ka apelācijas sūdzība nav pamatota. Atbildētāja piekrīt pirmās instances tiesas secinājumiem.

[8] Paskaidrojumā, ko pieteicēja iesniegusi atbilstoši APL 204.panta otrajai daļai, pieteicēja papildus lūgusi pārskatīt saistošos noteikumus Nr.56 un saistošos noteikumus Nr.84, izdarīt tajos grozījumus, lai tie būtu taisnīgāki; atrast iespēju pieteicējai apmaksāt dzīvokļa parādu, atjaunot statusu „vientuļš pensionārs, kuram nav bērnu un palīdzēt spējīgu radinieku"; atmaksāt vismaz daļēji izdevumus par zobu ārstēšanu un protezēšanu; atmaksāt čekus slimniekiem ar reimatoīdo artrītu par fizikālajām procedūrām, dot pabalstu dzīvokļa remontam.

[9] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 304.panta pirmo daļu apgabaltiesa apelācijas sūdzību izskata rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[10] Pārbaudījusi lietas dalībnieku argumentus pieteikumā, Lēmumā, apelācijas sūdzībā un paskaidrojumos par pieteikumu un apelācijas sūdzību, kā arī lietas materiālus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka apelācijas sūdzība ir nepamatota un pieteikums ir noraidāms.

[11] Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesa šajā lietā pareizi konstatējusi lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, izdarījusi pamatotus secinājumus, tādēļ Administratīvā apgabaltiesa saskaņā ar APL 307.panta ceturto daļu pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai (*sk. šā sprieduma [5] punktu*) un atkārtoti tos pašus argumentus nenorāda.

[12] Pirmās instances tiesa pareizi secinājusi, ka 2008.gada 16.janvārī starp Rīgas Sociālo dienestu, dzīvokļu īpašnieku biedrību /Nosaukums A/ un pieteicēju vienreiz jau tika noslēgts trīspusējs līgums, kas paredzēja, ka līdz 2008.gada 16.janvārim Rīgas Sociālais dienests palīdzēs pieteicējai apmaksāt parādu par dzīvokli Ls 315,83 apmērā. Līdz ar to Rīgas Sociālais dienests vairs nevar atkārtoti apmaksāt dzīvokļa parādu pieteicējas vietā, bet vienīgi noslēgt trīspusējo līgumu ar dzīvokļu īpašnieku biedrību /Nosaukums A/, vienojoties par grafiku, kādā pati pieteicēja segs izveidojušos dzīvokļa parādu. To nosaka saistošo noteikumu Nr.56 3.10.punkts.

Šajā lietā nav būtiski, kādos apstākļos pieteicējai ir izveidojies parāds par dzīvokli, piemēram, iegādājoties veļasmašīnu vai kādu citu apstākļu dēļ. Tādēļ ne pirmās instances tiesai, ne apgabaltiesai šie apstākļi nebija noteikti jāatspoguļo spriedumā. Būtiski ir tas, ka Sociālais dienests atbilstoši tiesību normām nevar vēlreiz segt pieteicējas parādu par dzīvokli.

Turklāt šajā gadījumā nav konstatējami apstākļi, kas liecinātu, ka saistošo noteikumu Nr.56 tipiskās situācijas noregulētas netaisnīgi vai noteiktas neadekvātas tiesiskās sekas, vai ka konkrētais gadījums ir netipisks, tādējādi uzliekot pienākumu atbildētājai atkāpties no saistošajos noteikumos Nr.56 noteiktā regulējuma un uzliekot pienākumu izdot pieteicējai prasīto labvēlīgo administratīvo aktu. Jāņem vērā, ka pašvaldības pienākums nav pilnībā uzturēt savus iedzīvotājus un izpildīt viņu uzņemtās civiltiesiskās saistības. Pašvaldība tikai iespēju robežās var palīdzēt saviem iedzīvotājiem. Pirmās instances tiesā atbildētājas pārstāve paskaidroja, ka pieteicēja no atbildētājas 2011. un 2012.gadā ir saņēmusi cita veida sociālo palīdzību, kas atvieglo pieteicējas grūto materiālo stāvokli: izmaksāts pārtikas pabalsts Ls 30, 2011.gadā piešķirta kompensācija par medikamentiem Ls 132,32, 2012.gadā piešķirta kompensācija par medikamentiem Ls 89,69, 2011. un 2012.gadā ir samaksāts par komunālajiem pakalpojumiem Ls 184,56, 2011.gadā samaksāta pacienta iemaksa – Ls 14,50, bet 2012.gadā – Ls 5. Pieteicēja šos faktus nav apstrīdējusi.

Apelācijas sūdzībā pieteicēja nav izteikusi jaunus, lietā nozīmīgus argumentus, uz kuriem pirmās instances tiesa jau nebūtu atbildējusi.

[13] Administratīvā apgabaltiesa vērš pieteicējas uzmanību, ka administratīvo tiesu kompetenci vispārīgi nosaka APL 2.pants, bet tiesā iesniedzamā pieteikuma priekšmetu – APL 184.pants. APL neparedz, ka administratīvajai tiesai ir kompetence uzlikt pienākumu iestādei grozīt normatīvos aktus (šajā gadījumā pieteicēja prasa pārskatīt saistošos noteikumus Nr.56 un Nr.84) vai sniegt sociālo palīdzību, atrodot veidu, kā pieteicējai apmaksāt viņas dzīvokļa parādu. Tāpat administratīvo tiesu kompetencē nav lemt par statusa „vientuļš pensionārs" atjaunošanu, atmaksāt čekus par zobu ārstēšanu pensionāriem un slimniekiem ar reimatoīdo artrītu, jo šāds uzdevums nav saistīts ar tiesas spriešanu, bet ar valsts vai pašvaldības politisku izšķiršanos par to, vai vientuļa pensionāra statuss ir piešķirams kādai noteiktai personu grupai un vai kādai noteiktai personu grupai ir atmaksājami izdevumi par medikamentiem, fizikālajām procedūrām u.c.

Pamatojoties uz minēto, Administratīvā apgabaltiesa nav tiesīga lemt par šiem prasījumiem ne vispārīgi, ne arī attiecībā pret pieteicēju, jo pieteicējas prasījums šajā lietā ir par dzīvokļa pabalsta par īri un pakalpojumiem palielinātā apmērā segšanu.

[14] Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka papildus paskaidrojumam pievienotais Rīgas Sociālā dienesta 2013.gada 9.maija lēmums Nr.RSD-13-3689-ap ir lēmums, kas pieņemts uz jauna pieteicējas iesnieguma pamata (ir uzsākts jauns administratīvais process), un šā lēmuma tiesiskums nav pārbaudāms šajā lietā. Savukārt papildus paskaidrojumam pievienoto dokumentu kopijas tieši neattiecas uz šīs lietas strīdus priekšmetu (to, vai atbildētājai ir uzliekams pienākums vēlreiz segt pieteicējai izveidojušos parādu par dzīvokli).

Pamatojoties uz minēto, papildus paskaidrojumam pievienoto dokumentu kopijas ir atdodamas pieteicējai.

[15] Pamatojoties uz šā sprieduma [11]-[14] punktā minēto, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pieteikums ir noraidāms.

[16] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2012.gada 7.februāra lēmumu pieteicēja atbrīvota no valsts nodevas par pieteikuma iesniegšanu Administratīvajā rajona tiesā samaksas, bet ar 2012.gada 29.maija lēmumu – atbrīvota no valsts nodevas par apelācijas sūdzību samaksas.

Saskaņā ar APL 126.panta ceturto daļu, ja pieteicējs no valsts nodevas samaksas ar tiesas lēmumu bijis pilnīgi vai daļēji atbrīvots, pieteikuma noraidīšanas gadījumā pieteicējam ir pienākums atmaksāt valstij valsts nodevu pilnā apmērā. Saskaņā ar APL 126.panta pirmo daļu šā panta ceturtajā daļā paredzētais pieteicēja pienākums samaksāt valsts nodevu nav attiecināms uz tiem pieteicējiem, kuri pieteikumu iesnieguši par administratīvo aktu sociālās drošības jomā (pensijas, pabalsti u.tml.).

Tā kā pieteikums šajā lietā iesniegts par jautājumu sociālās drošības jomā, valsts nodeva no pieteicējas nav piedzenama.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt /pers. B/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta, ar kuru /pers. B/ tiktu piešķirta sociālā palīdzība dzīvokļa parāda apmaksas veidā, izdošanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentam viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, kasācijas sūdzību iesniedzot Administratīvajā apgabaltiesā.